

EUROPESE BURGERS en INTELLECTUELE EIGENDOM: PERCEPTIE, BEWUSTZIJN EN GEDRAG

SAMENVATTING

EUROPESE BURGERS en INTELLECTUELE EIGENDOM:
PERCEPTIE, BEWUSTZIJN EN GEDRAG

Dit onderzoek bevat de met de kwantitatieve enquête verkregen resultaten, die zijn verfijnd en genuanceerd aan de hand van de tijdens de kwalitatieve fase en het literatuuronderzoek opgedane kennis. Het eerste deel van de diagnose schetst een beeld van Europese burgers die grotendeels positief staan tegenover intellectuele-eigendomsrechten (IPR) - omdat zij ervan overtuigd zijn dat deze rechten een belangrijke pijler van het sociaal-economisch bestel van hun land vormen - en die daarom achter de relevante regelgeving en de handhaving ervan staan. De resultaten tonen eveneens aan dat slechts een tiende van de Europeanen openlijk toegeeft met hun gedragingen de intellectuele-eigendomsrechten in de afgelopen twaalf maanden te hebben geschonden, maar dat meer dan een derde van hen dergelijke gedragingen duldt als subjectieve overwegingen gaan meespelen.

Paradoxaal genoeg sluiten deze twee houdingen elkaar niet wederzijds uit. Een grote meerderheid van de EU-burgers zegt intellectuele eigendom zonder meer te steunen maar vindt wel dat in persoonlijke omstandigheden inbreuk op de desbetreffende regels gerechtvaardigd kan zijn wanneer er sprake is van geringe koopkracht of wanneer iemand wil protesteren tegen een economisch model dat wordt aangestuurd door markteconomie en premiummerken. Deze ogenschijnlijke tegenspraak laat duidelijk zien dat er een kloof schuilt tussen de algemene beginselen (waar iedereen achter staat als de maatschappij in haar geheel in ogenschouw wordt genomen) en de reële omstandigheden van een pragmatische en waarschijnlijk meer op zichzelf gerichte individuele manier van leven.

Deze inconsequentie is waarschijnlijk ten dele toe te schrijven aan het feit dat de waarde van intellectuele eigendom onvoldoende begrepen wordt en verreweg de meeste Europeanen van mening zijn dat niet de consumenten en de burgers maar het bedrijfsleven en de kunstenaarselite in eerste instantie baat hebben bij de bescherming van intellectuele eigendom. In hun antwoord op de vraag wie het meeste baat heeft bij de bescherming van intellectuele eigendom noemt slechts 11% van de EU-burgers de consumenten en minder dan 20% de kleine en middelgrote bedrijven. Meer dan 40% antwoordt dat grote ondernemingen en beroemde kunstenaars, en in mindere mate uitvinders, de belangrijkste begunstigden van de bescherming van intellectuele eigendom zijn.

Daarom lijkt het noodzakelijk inspanningen te ondernemen om aan te tonen wat de waarde van intellectuele eigendom voor het dagelijkse leven van de Europese burgers is. Dit geldt vooral voor de jongere generaties, bij wie de situatie heel anders is dan bij de andere leeftijdsgroepen.

HOOFDBEVINDINGEN VAN HET ONDERZOEK:

I. DE EUROPEANEN HECHTEN WAARDE AAN DE BEGINSELEN VAN INTELLECTUELE EIGENDOM

De Europeanen hechten waarde aan intellectuele eigendom, die zij zien als een fundamenteel bestanddeel van het sociaal-economisch bestel van hun land. Zij geven blijk van eensgezindheid als het gaat om de waarde van intellectuele eigendom, die zij zien als een legitieme manier om niet alleen artistieke creativiteit te belonen maar ook om de kwaliteit van producten en diensten te helpen verbeteren en waarborgen.

- 96% van de EU-burgers vindt het belangrijk dat uitvinders, ontwerpers en uitvoerende kunstenaars in staat worden gesteld hun rechten te beschermen en dat zij voor hun werk worden betaald.
- 86% van de EU-burgers vindt het belangrijk intellectuele eigendom te beschermen, omdat op die manier wordt bijgedragen aan de verbetering en waarborging van de kwaliteit van producten en diensten.

De meeste EU-burgers erkennen ook dat intellectuele eigendom een belangrijke rol speelt op het gebied van innovatie en economische prestaties.

- 76% van de EU-burgers is het ermee eens dat innovatie en intellectuele eigendom hand in hand gaan en eigenlijk niet van elkaar losgekoppeld kunnen worden.
- 69% is het ermee eens dat bedrijven die veel intellectuele eigendom creëren een veel grotere bijdrage leveren aan de totstandkoming van nieuwe banen en de economische groei dan bedrijven die dat niet doen.
- 67% van de EU-burgers is het ermee eens dat er zonder intellectuele eigendom economische chaos zou zijn.

Omdat de overgrote meerderheid van de Europeanen grote waarde hecht aan intellectuele eigendom veroordelen zij gedragingen waarmee deze rechten worden geschonden en veroordelen zij meer specifiek het kopen van namaakproducten. Slechts een kleine minderheid van de EU-burgers vindt dit blijkbaar aanvaardbaar.

- 84% van de ondervraagde EU-burgers is het niet eens met de uitspraak: “het is aanvaardbaar namaakproducten te kopen wanneer het luxeproducten betreft.”
- 79% van de ondervraagde EU-burgers is het niet eens met de uitspraak: “het is aanvaardbaar namaakproducten te kopen wanneer het oorspronkelijke product ter plekke niet verkrijgbaar is.”
- 74% van de ondervraagde EU-burgers is het niet eens met de uitspraak “het is aanvaardbaar namaakproducten te kopen wanneer de prijs van het originele product te hoog is.”
- 81% van de EU-burgers is het eens met de uitspraak: “het kopen van namaakproducten maakt bedrijven en banen kapot.”
- 71% van de EU-burgers is het eens met de uitspraak: “het kopen van namaakproducten is steunverlening aan kinderarbeid en illegale handel.”

Het aantal ondervraagde Europeanen dat zegt namaakproducten te hebben gekocht en/of illegaal te hebben gedownload is inderdaad heel gering: meer dan negen op de tien Europeanen zeggen in de afgelopen twaalf maanden geen namaakproducten te hebben gekocht of illegaal te hebben gedownload.

- 9% van de ondervraagde EU-burgers zegt in de afgelopen twaalf maanden bewust illegale inhoud op het internet te hebben bekeken/gedownload of gestreamd.
- 4% van de ondervraagde EU-burgers zegt in de afgelopen twaalf maanden bewust namaakproducten te hebben gekocht en 6% zegt namaakproducten te hebben gekocht na misleid te zijn.

Demografische gegevens kunnen echter een interessante factor zijn voor het verder verfijnen van de resultaten:

- Leeftijd speelt een bijzonder belangrijke rol als het gaat om illegaal downloaden van en toegang tot beschermde inhoud op het internet: 26% van de burgers in de groep van 15 tot 24 jaar zegt gedurende de afgelopen twaalf maanden

auteursrechtelijk beschermde inhoud illegaal te hebben gedownload of bekeken. Dit percentage daalt tot 17% in de groep van 25 tot 34 jaar, 9% in de groep van 35 tot 44 jaar, 5% in de groep van 45 tot 54 jaar en tot minder dan 2% in de groep boven de 55 jaar.

- Vrouwen en mannen rapporteren tamelijk gelijkwaardig koopgedrag inzake namaakproducten, maar als het gaat om illegaal downloaden is het aantal mannen dat zegt dit gedurende de afgelopen twaalf maanden te hebben gedaan meer dan twee keer zo hoog als het aantal vrouwen (13% mannen tegen 6% vrouwen). Dezelfde tendens doet zich voor in de leeftijdsgroep van 15 tot 24 jaar, waar het aantal mannen dat zegt namaakproducten te hebben gekocht min of meer overeenkomt met het aantal vrouwen (7% mannen tegen 5% vrouwen), maar het aantal mannen in de leeftijdsgroep van 15 tot 24 jaar dat zegt bewust illegale inhoud op het internet te hebben bekeken, gedownload of gestreamd is 10 procentpunten hoger dan het aantal vrouwen in dezelfde leeftijdsgroep (31% mannen tegen 21% vrouwen).
- Het onderwijsniveau lijkt geen rol te spelen bij het vrijwillig kopen van namaakproducten, maar bij illegaal downloaden/streamen en illegale toegang is het onderwijsniveau wel degelijk van grote invloed: 3% van de Europeanen die voor hun vijftiende levensjaar zijn gestopt met leren, zegt in de afgelopen twaalf maanden auteursrechtelijk beschermde inhoud illegaal te hebben gedownload of bekeken. Dit percentage stijgt tot 6% onder de burgers die op de leeftijd tussen 16 en 19 jaar zijn gestopt met leren, tot 10% onder degenen die hun studie na hun 20e levensjaar hebben beëindigd, en tot 27% onder nog studerende. Tot slot zijn er verschillen tussen de lidstaten uitgaande van de datum van toetreding tot de Europese Unie: 13% van de burgers uit de sinds 2004 toetredende lidstaten zegt in de afgelopen twaalf maanden namaakproducten te hebben gekocht, terwijl dat in de vijftien andere lidstaten slechts een derde daarvan is (4%). Bij illegaal downloaden of illegale toegang is echter geen sprake van een dergelijke kloof en zijn de verschillen minimaal.

II. - ACHTER DE THEORETISCHE ONDERBOUWING VAN DE BEGINSELEN VAN INTELLECTUELE EIGENDOM GAAT EEN MEER COMPLEXE EN SOMS TEGENSTRIJDIGE REALITEIT SCHUIL

Op het eerste gezicht lijkt theoretisch gezien uit de bevindingen een algemeen positieve perceptie van intellectuele eigendom naar voren te komen. Deze perceptie moet echter tegen het licht worden gehouden van een dieper gaande subjectieve analyse.

Europeanen vatten intellectuele eigendom en de daaraan gerelateerde begrippen op een allesbehalve coherente wijze op. Er blijken grote verschillen te bestaan al naargelang het gaat om een op zelfbeoordeling gebaseerd ‘subjectief’ begrip of om een op verificatie gebaseerd ‘objectief’ begrip.

Er is zonder meer sprake van een tegenstrijdigheid en een kloof tussen het subjectieve begrip dat Europeanen zeggen te hebben van intellectuele eigendom en hun daadwerkelijke, objectieve kennis ervan.

Driekwart van de Europeanen zegt de term “intellectuele eigendom” en de daaraan gerelateerde termen, zoals octrooi, auteursrecht, handelsmerk, enzovoort, te begrijpen.

- 73% van de ondervraagde EU-burgers zegt goed te weten wat de term “intellectuele eigendom” betekent.
- 85% van de ondervraagde EU-burgers zegt goed te weten wat de term “auteursrechten” betekent.

- 79% van de ondervraagde EU-burgers zegt goed te weten wat de term “octrooi” betekent.

De indicatoren voor het meten van de objectieve kennis laten echter een ander beeld zien: slechts 13% van de Europeanen blijkt een goede kennis te hebben van wat de term ‘intellectuele eigendom’ inhoudt, 51% heeft enige kennis en 37% heeft een slechte kennis.

- 46% van de ondervraagde Europeanen weet dat de uitspraak: “na een bepaalde tijd kan iedereen geoctrooieerde uitvindingen legaal kopiëren” correct is.
- 34% van de ondervraagde Europeanen weet dat de uitspraak: “geografische aanduidingen zijn details die op producten worden gezet om bij klachten de identiteit van de producent te kunnen achterhalen” niet correct is.
- 44% van de ondervraagde Europeanen weet dat de uitspraak: “ontwerpen en tekeningen van producten kunnen niet worden beschermd; alleen logo’s en productnamen kunnen worden beschermd” niet correct is.

Conclusie: de Europeanen hebben weliswaar horen spreken over intellectuele eigendom en de belangrijkste daaraan gerelateerde termen, maar ze weten niet precies wat deze inhouden.

Er is echter een tweede element aan de hand waarvan de sterke waarde die Europeanen hechten aan de beginselen van intellectuele eigendom genuanceerd moet worden, namelijk de tolerantie die tot op zekere hoogte lijkt te bestaan ten aanzien van wat als een legitieme inbreuk op intellectuele eigendom kan worden beschouwd.

Een belangrijke minderheid van Europeanen (ongeveer een derde) heeft een positieve kijk op namaakproducten en vindt dat daarmee op een ‘slimme’ manier de koopkracht kan worden behouden of ook kan worden ‘geprotesteerd’ tegen grote premiummerken en het onevenwichtige economische bestel.

Hoewel men namaak om ethische redenen veroordeelt en van mening is dat dit zeer nadelige gevolgen heeft op macro-economisch vlak, wordt hier vanuit een individuele optiek en met het oog op de persoonlijke voordelen positiever tegen aangekeken.

- 34% van de ondervraagde EU-burgers is het eens met de uitspraak: “namaakproducten kopen is slim kopen omdat je daardoor de dingen kunt kopen die je graag wilt zonder koopkracht te verliezen.”
- 38% van de ondervraagde EU-burgers is het eens met de uitspraak: “namaakproducten kopen is een daad van protest en een manier om zich te verzetten tegen een door de markt en grote premiummerken aangestuurde economie.”

Deze percepties doen zich niet op een consistente manier voor onder de gehele EU-bevolking. De mate waarin zij zich voordoen is afhankelijk van de leeftijd, de beroepsactiviteiten en het land waar men woonachtig is. Beide uitspraken (namaak kopen is “een daad van protest” en/of “slim kopen”) volgen min of meer hetzelfde patroon:

- **Leeftijd lijkt een zwaarwegende variabele te zijn:** hoe jonger de EU-burgers zijn hoe eerder zij het eens lijken te zijn met deze uitspraken. 49% van de EU-burgers in de groep van 15 tot 24 jaar is het ermee eens dat het kopen van namaakproducten kan worden gezien als een “daad van protest”, maar dit percentage neemt gestaag af naarmate de leeftijd stijgt: 44% in de groep van 25 tot 34 jaar, 38% in de groep van 35 tot 44 jaar, 35% in de groep van 45 tot 54 jaar, 34% in de groep van 55 tot 64 jaar en 32% in de groep van 65 jaar en ouder. 52% van de EU-burgers in de groep van 15 tot 24 jaar is het ermee eens dat het kopen van namaakproducten “slim kopen” is, maar ook dit percentage neemt gestaag af naarmate de leeftijd stijgt: 39% in de groep van 25 tot 34 jaar, 34% in de groep van 35 tot 44 jaar, 31% in de groep van 45 tot 54, 29% in de groep van 55 tot 64 jaar en 25% in de groep van 65 jaar en ouder.
- De percepties variëren ook vrij sterk al naargelang de beroepsactiviteiten van de respondenten. De helft van de werkzoekende EU-burgers is het ermee eens dat het kopen van namaakproducten kan worden gezien als een “daad van protest”, waarbij het gemiddelde ligt op 38% van de EU-burgers. Dit percentage is ook hoger onder “toezichthouders en leidinggevenden” (46%), “handarbeiders” (44%) maar het hoogst onder “**studenten**” (50%, het hoogst gemeten niveau van instemming onder de beroepsgroepen).
- **Het opleidingsniveau oefent geen rechtlijnige invloed uit op de resultaten wat betreft dit vraagstuk. Wel kan worden vastgesteld dat burgers die het langst hebben gestudeerd (die hun studie na hun twintigste levensjaar hebben beëindigd) hier het minst mee instemmen** (35% is het ermee eens dat het kopen van namaakproducten een daad van protest is).
- **Over het algemeen is het niveau van instemming met de twee uitspraken in de sinds 2004 tot de EU toegetreden lidstaten aanzienlijk hoger** (waar 45% het eens is met de opvatting dat het kopen van namaakproducten een daad van protest kan zijn) **dan in de andere lidstaten** (waar 36% het hiermee eens is).

Uit de analyse van de percepties en houdingen van de jongste generatie Europeanen blijkt dat de burgers in de groep van 15 tot 24 jaar het meest tolerant zijn als het gaat om namaak en illegaal downloaden.

Afgezien van de hiervoor vermelde resultaten vertoont de jongere generatie een sterke neiging om illegaal downloaden, van of toegang tot auteursrechtelijk beschermde inhoud, als aanvaardbaar te beschouwen, alhoewel de meesten onder hen het wel eens zijn met de waarde die in het algemeen moet worden gehecht aan de overkoepelende beginselen van intellectuele eigendom.

- 22% van de Europeanen is van mening dat illegaal downloaden of illegale toegang tot auteursrechtelijk beschermde inhoud aanvaardbaar is wanneer er in hun land geen legaal alternatief is. Dit percentage is 20 procentpunten hoger onder burgers in de groep van 15 tot 24 jaar (42%).
- 42% van de Europeanen is van mening dat illegaal downloaden of illegale toegang tot auteursrechtelijk beschermde inhoud aanvaardbaar is wanneer het voor persoonlijk gebruik is. Dit percentage stijgt met 15 procentpunten tot 57% onder burgers in de groep van 15 tot 24 jaar.

De analyse van de vragen naar degenen die het meeste baat hebben bij intellectuele eigendom geeft een zekere verklaring voor de hierboven beschreven paradox.

In hun antwoord op de vraag wie het meeste baat heeft bij de bescherming van intellectuele eigendom noemt slechts een tiende van de Europeanen “consumenten als ikzelf”; veel vaker noemen zij grote ondernemingen en succesvolle kunstenaars die volgens hen het meeste baat hebben bij deze regelgeving en de naleving ervan.

Kennelijk bestaat het gevoel dat intellectuele eigendom hoofdzakelijk de belangen van elites dient en kennelijk is er ook onvoldoende begrip van, of onenigheid over, de waarde die intellectuele eigendom creëert voor de Europese burgers in het algemeen.

Legale aanbiedingen

In deze afdeling wordt specifiek de klemtoon gelegd op legale aanbiedingen voor toegang tot typisch auteursrechtelijk beschermde inhoud (muziek, films, televisieshows, boeken, live-sportevenementen, foto's, kranten of videospelletjes) op het internet.

De mate waarin mensen zich bewust zijn van legale aanbiedingen voor downloaden is sterk afhankelijk van de inhoud. Dit bewustzijn is vrij groot als het gaat om muziek (65% van de Europeanen weet dat er in hun land legale aanbiedingen zijn om muziek te downloaden of te streamen); meer dan de helft weet dit als het gaat om films (56%), kranten (55%), televisieseries (51%) en boeken (50%); minder dan de helft weet dit als het gaat om videospelletjes (46%), foto's (46%) en live-uitzendingen van sportevenementen (44%).

De mate waarin mensen zich bewust zijn van legale aanbiedingen op het internet varieert sterk van land tot land. Ongeacht de inhoud is de mate van bekendheid met legale aanbiedingen stelselmatig het hoogst in de noordelijke landen (Denemarken, Zweden, Finland), de Angelsaksische landen (het Verenigd Koninkrijk, Ierland), België en Nederland. De mate van bekendheid met legale aanbiedingen is daarentegen het laagst, en lager dan het Europese gemiddelde in Kroatië, Bulgarije, Roemenië, Polen, Malta en Italië. De mate van bekendheid met legale aanbiedingen is het hoogst onder jonge generaties, die het meest zijn blootgesteld aan illegaal downloaden. Ongeacht de onderzochte inhoud is de mate van bekendheid met legale aanbiedingen onder jonge generaties tenminste acht procentpunten hoger dan het Europese gemiddelde:

- 83% in de groep van 15 tot 24 jaar weet dat er online legale aanbiedingen voor muziek beschikbaar zijn.
- Meer dan twee derde in de groep van 15 tot 24 jaar weet dat er legale aanbiedingen zijn voor toegang tot films (67%) of televisieseries (65%).
- Zes op de tien respondenten zeggen te weten hoe ze legaal toegang moeten krijgen tot kranten (63%), foto's (62%) en boeken (60%).
- De meerderheid van de jonge generatie weet hoe men legaal toegang krijgt tot videospelletjes (55%) en live-uitzendingen van sportevenementen (55%).

De Europeanen hebben een positieve mening over de kwaliteit van en de verscheidenheid aan legale aanbiedingen. Er is echter nog steeds een vrij grote minderheid (van ongeveer een derde) in de groep van 15 tot 24 jaar die de illegale aanbiedingen aantrekkelijker vindt:

- 55% van de Europeanen deelt de opvatting dat “de kwaliteit van door legale diensten aangeboden inhoud minstens even hoog is als de kwaliteit van met illegale oplossingen te vinden inhoud” en 27% is het daarmee oneens. Onder degenen die beide soorten aanbiedingen goed kennen, dat wil zeggen onder jongeren, is de ratio 63%-33% in de groep van 15 tot 24 jaar, en 61%-30% in de groep van 25 tot 34 jaar. Een derde van de jonge Europeanen is dus van mening dat illegale inhoud van betere kwaliteit is.
- 50% van de Europeanen is het ermee eens dat legale aanbiedingen minstens even verscheiden zijn als illegale aanbiedingen, terwijl 30% het daar niet mee eens is. De ratio is 55%-39% in de groep van 15 tot 24 jaar en 54%-37% in de groep van 25 tot 34 jaar. Bijna vier op de tien jonge Europeanen zeggen dat illegale inhoud op het internet een grotere verscheidenheid vertoont dan legaal beschikbare inhoud
- 19% van de Europeanen vroeg zich af of de website waarvan zij muziek of video's konden downloaden wel legaal was, en 12% ging effectief uitzoeken of de downloadsite legaal was. Er moet op worden gewezen dat deze cijfers veel hoger zijn in de groep van 15 tot 24 jaar, daar 42% zich afvroeg of een website voor het downloaden van muziek of video's wel legaal was en 26% effectief ging uitzoeken of de downloadsite legaal was.

Het feit dat er legale aanbiedingen bestaan en men zich daarvan bewust is, kan van invloed zijn op illegale downloadactiviteiten, daar 80% van de Europeanen het eens is met de uitspraak: “wanneer er een betaalbare legale optie is geef ik de voorkeur aan toegang/downloaden/streaming van inhoud via legale platforms in plaats van dat ik het illegaal doe”; in dit geval is het percentage precies hetzelfde als dat onder burgers in de groep van 15 tot 24 jaar.

